

УДК 342.95

С. П. ЧЕРНИХ,*здобувач**Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН, ЯКІ ВИНИКАЮТЬ ПІД ЧАС ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Визначено поняття адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності; уточнено їх об'єкт, суб'єкти та зміст; запропоновано критерії класифікації адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності.

Аналіз сучасних українських умов, свідчить, що назріла гостра необхідність у створенні дієвого адміністративно-правового механізму протидії організованій злочинності. Очевидно, що управлінські відносини посідають відносно самостійне місце в системі протидії організованій злочинності та потребують досліджень щодо структури управлінських відносин з урахуванням особливо небезпечного характеру зазначеної діяльності, з'ясування особливостей цих відносин у зазначеній сфері та їх адміністративно-правового регулювання й можливостей використання організаційних методів та засобів протидії. Слід підкреслити, що управлінські відносини, які виникають у процесі виконавчо-розпорядчої діяльності органів держави, є предметом дослідження теорії державного управління, і тільки набувши юридичної (адміністративно-правової) форми, стають об'єктом вивчення з боку науки адміністративного права [1].

Проблемні питання протидії організованій злочинності в Україні були предметом наукових досліджень Л. В. Багрій-Шахматова, О. М. Бандурки, В. Т. Білоуса, А. Ф. Волобуєва, В. Л. Грохольського, Н. О. Гуторової, І. М. Даньшина, О. Ф. Долженкова, С. О. Єфремова, О. Г. Кальмана та багатьох інших науковців. Проте у сучасній вітчизняній юридичній науці проблеми адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності в Україні, висвітлені недостатньо, без комплексного підходу, у зв'язку з чим сьогодні серед адміністративістів немає єдиного підходу щодо визначення поняття та видів адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності в Україні. Проблемою також є розмежування адміністративних та інших правовідносин, які виникають під час протидії організованій злочинності.

Метою даної статті є уточнення методологічних основ адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності в Україні. Для досягнення поставленої мети планується: визначити поняття адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності; уточнити їх об'єкт, суб'єкти та зміст; запропонувати критерії класифікації адміністративно-правових відносин, які виникають під час протидії організованій злочинності.

Отже, під час здійснення органами державної влади України діяльності щодо протидії організованій злочинності виникають різні види правовідносин, особливе місце серед яких займають адміністративні правовідносини (або адміністративно-правові відносини). Вважаємо доцільним визначити адміністративно-правові відносини у сфері протидії організованій злочинності в Україні як урегульовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини, які посідають під час спільної, погодженої діяльності відповідних органів державної влади України щодо ефективної протидії організованій злочинності, яка спрямована на досягнення відповідного загального результату – подолання організованої злочинності.

Слід наголосити, що об'єктом правовідносин у сфері протидії організованій злочинності в Україні є забезпечення оптимальних організаційних умов спільної, погодженої діяльності відповідних органів державної влади України щодо ефективної протидії організованій злочинності, яка спрямована на досягнення відповідного загального результату – подолання організованої злочинності.

Як уже зазначалося у роботі, правовідносини можна класифікувати на регулятивні та охоронні. Так, до регулятивних (або правовстановлюючих) правовідносин належать такі,

які виникають внаслідок правомірних дій суб'єктів права та через які здійснюється безпосереднє регулювання суспільного життя, тобто встановлення прав та обов'язків. Як приклад регулятивних правовідносин, що виникають під час протидії організованій злочинності в Україні, можна навести, зокрема, вироблення цілеспрямованої державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, прийняття нормативно-правових актів, норми яких регламентують діяльність відповідних органів державної влади, цілеспрямовану діяльність відповідних органів державної влади щодо створення умов, в яких унеможливується вчинення особливо небезпечних злочинів, здійснення дій юридичного та організаційного характеру, адміністративне розпорядництво.

Охоронні правовідносини виникають унаслідок учинення неправомірної поведінки суб'єкта, тобто такої поведінки, яка вимагає певної реакції держави, у тому числі притягнення винних до кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільної чи матеріальної відповідальності. Також слід підкреслити, що охоронні правовідносини пов'язані із застосуванням державного примусу. Таким чином, щодо охоронних правовідносин, які виникають під час протидії організованій злочинності в Україні, то до них належать дії відповідних органів державної влади України у сфері протидії організованій злочинності.

Особливу увагу необхідно звернути на те, що адміністративно-правові відносини у сфері протидії організованій злочинності тією чи іншою мірою регулюються правовими нормами декількох галузей права, що створює певні проблеми в їх розмежуванні.

Необхідно акцентувати увагу на тому, що під час дослідження проблем розмежування адміністративних та інших правовідносин, які виникають у сфері протидії організованій злочинності, принциповим (вихідним) має стати положення про те, що адміністративне право пронизує майже всі сфери суспільного життя. Відомо, що основою будь-якої галузі права є норма права, у нашому випадку – адміністративно-правова, яка становить собою конкретний різновид правових норм та відображає сутність урегульованих нею суспільних відносин, є необхідним елементом конкретного адміністративно-правового акта [2, с. 53].

До норм галузей права, які регулюють певні напрями діяльності у сфері протидії організованій злочинності, належать: норми конституційного права; норми міжнародного права, що

регулюють публічні взаємовідносини між державами (міжнародне публічне право) або приватні правові відносини між громадянами різних країн та їх об'єднань (міжнародне приватне право) [3, с. 23]; норми трудового права, які регламентують порядок проходження служби в органах державної влади, що функціонують у сфері протидії організованій злочинності; норми цивільного права, які регулюють відносини майнового характеру.

Таким чином, вважаємо за необхідне ще раз наголосити на тому, що діяльність відповідних органів державної влади України у сфері протидії організованій злочинності регулюється нормами різних галузей права. Це дає нам можливість зробити висновок, що нормативно-правові акти, які регламентують діяльність відповідних органів державної влади України у сфері протидії організованій злочинності, постають комплексними нормативно-правовими актами.

Сутність адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованій злочинності виявляється через здійснення владних повноважень відповідними органами державної влади. Звернімо увагу на те, що відповідні органи державної влади України як учасники адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованій злочинності є суб'єктами адміністративного права, які наділені державно-владними повноваженнями та несуть юридичні обов'язки. Особливо слід підкреслити, що обов'язковим учасником зазначених адміністративно-правових відносин є органи виконавчої влади України, оскільки ефективна протидія організованій злочинності безпосередньо залежить від пріоритету прагнень щодо забезпечення національної безпеки (у тому числі громадської безпеки) у внутрішній політиці України, розробленням та здійсненням якої й займаються насамперед органи виконавчої влади.

Таким чином, підкреслимо, що суб'єкти адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованій злочинності виступають одним із найважливіших елементів системи державного управління у сфері протидії організованій злочинності. Кожному з них притаманні певні функції, які характеризують основні напрями та зміст діяльності протидії організованій злочинності. При цьому під суб'єктами адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованій злочинності слід розуміти відповідні органи державної влади України, повноваження яких прямо чи опосередковано сприяють протидії організованій злочинності.

Необхідно звернути увагу, що в чинному законодавстві України чітко не закріплено визначення та перелік суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності. Тому вважаємо за можливе за основу під час визначення системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності взяти систему державних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю. Таким чином, зазначимо, що суб'єктами адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності є переважно органами виконавчої влади України, на які покладено обов'язок часткового формування (у межах наданих повноважень) та реалізації державної політики у сфері протидії організованої злочинності, здійснення правотворчої діяльності у вигляді розроблення відповідних нормативно-правових актів. У той же час слід звернути увагу на те, що суб'єктами протидії організованої злочинності можуть бути не лише органи виконавчої влади України, а й органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, підприємства, установи та організації різних форм власності.

У результаті проведеного аналізу діяльності окремих суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності можна зробити висновок, що зазначені суб'єкти здійснюють свою діяльність переважним чином в рамках конкретної частини сфери, що аналізується. Так, наприклад, Служба безпеки України «опікується» сферою протидії тероризму та корупції; митні органи України контролюють незаконний обіг наркотиків та зброї; Державна прикордонна служба контролює незаконну міграцію тощо. Водночас існують і такі складові сфери протидії організованої злочинності, удосконалення функціонування яких вимагає об'єднання адміністративно-правових повноважень і Служби безпеки України, і органів прокуратури України, і Державної прикордонної служби, і Державної митної служби, і Міністерства внутрішніх справ України. До складників сфери протидії організованої злочинності належить, наприклад, підвищення ефективності боротьби з тероризмом, корупцією, відмиванням брудних грошей тощо. Зазначимо, що об'єднання повноважень уповноважених суб'єктів фактично і означає початок виникнення адміністративно-правових відносин між ними.

Так, відповідно до Закону України «Про організаційно правові основи боротьби з організованою злочинністю» [4] окремі суб'єкти адміні-

стративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності (зокрема Національний банк України, Антимонопольний комітет, Фонд державного майна, Державна податкова служба України, Державна фінансова інспекція України, митні органи України, а також інші державні органи, що мають право контролю за дотриманням організаціями і громадянами законодавства України) з метою ефективної протидії організованої злочинності зобов'язані:

- під час здійснення у межах своєї компетенції контрольних функцій з'ясувати неправомірні дії організацій і громадян, що можуть свідчити про злочинну діяльність або створювати умови для такої діяльності;

- за дорученням спеціальних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю проводити у межах своєї компетенції ревізії, перевірки та інші дії щодо контролю за дотриманням законодавства України організаціями і громадянами;

- передавати відповідним спеціальним органам у сфері боротьби з організованою злочинністю одержувані при здійсненні контрольних функцій і аналізі інформації, що надходить, відомості, що можуть свідчити про організовану злочинну діяльність та використовуватися для виявлення, припинення і попередження такої діяльності;

- розробляти пропозиції щодо вдосконалення законодавства, спрямовані на усунення умов, що сприяють злочинній діяльності;

- здійснювати інші заходи, передбачені чинним законодавством.

Вважаємо за необхідне звернути увагу, що налагодження ефективних адміністративно-правових відносин у сфері протидії організованої злочинності в Україні неможливе без врахування такої важливої функції управління як функція взаємодії. Так, на нашу думку, в межах держави адміністративно-правові відносини у сфері протидії організованої злочинності мають будуватися на організації ефективного управління державними органами в питаннях протидії організованої злочинності шляхом налагодження якісної взаємодії відповідних органів державної влади.

Таким чином, зважаючи на вищевикладене, слід підкреслити, що організована злочинність має динамічний характер, тобто постійно змінюється відповідно до сучасності. Отже, адміністративно-правові відносини між органами державної влади України у сфері протидії організованої злочинності мають бути спрямовані на постійний аналіз динаміки змін у злочинному

середовищі, своєчасний аналіз таких змін, вироблення відповідних висновків з метою належної протидії організованій злочинності, оскільки така протидія можлива лише за умови розгалуженого використання превентивних заходів. Також необхідно підкреслити, що для

реалізації стратегічних завдань органів державної влади України щодо взаємодії під час протидії організованій злочинності потрібне зважене поєднання оперативних, організаційних та інформаційних зусиль усіх суб'єктів, які беруть участь у цій діяльності.

Список використаної літератури

1. Аверьянов В. Б. Аппарат государственного управления. Содержание деятельности и организационной структуры / В. Б. Аверьянов. – Киев : Наук. думка, 1990. – 147 с.
2. Шуба В. В. Адміністративно-правові відносини в діяльності органів прокуратури України: загально-теоретичні аспекти : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Шуба Володимир Васильович. – Д., 2006. – 203 с.
3. Анцелевич Г. О. Міжнародне право : підручник / Анцелевич Г. О., Покрещук О. О. – К. : Алерта ; Пектораль, 2003. – 409 с.
4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358.

Надійшла до редколегії 15.12.2011

ЧЕРНИХ С. П. ПОНЯТИЕ И ВИДЫ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫХ ОТНОШЕНИЙ, ВОЗНИКАЮЩИХ ПРИ ПРОТИВОДЕЙСТВИИ ОРГАНИЗОВАННОЙ ПРЕСТУПНОСТИ В УКРАИНЕ

Определено понятие административно-правовых отношений, которые возникают во время противодействия организованной преступности; уточнен их объект, субъекты и содержание; предложены критерии классификации административно-правовых отношений, которые возникают во время противодействия организованной преступности.

CHERNYKH S. THE CONCEPTS AND FEATURES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RELATIONS THAT ARISE UP DURING COUNTERACTION TO THE ORGANIZED CRIME IN UKRAINE

The concepts of administrative and legal relations that arise up during counteraction to the organized crime are determined; their object, subjects and maintenance is specified; criteria classifications of administrative and legal relations that arise up during counteraction to the organized crime are offered.

УДК 342.9:339.543:615.2

О. М. ШЕВЧУК,

здобувач

Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

ЗАХОДИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПОРЯДКУ ПЕРЕМІЩЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Розглянуто особливості застосування заходів нетарифного регулювання порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України залежно від виду митного режиму та суб'єктів переміщення ліків.

Застосування нетарифних заходів регулювання порядку переміщення лікарських засобів через митний кордон України, в тому числі неподаткового характеру, є одним із заходів забезпечення вітчизняної митної політики. Україна як член Світової організації торгівлі з метою обмеження потрапляння окремих видів товарів на внутрішній ринок успішно використовує вищезазначені заходи у зовнішньоекономічній діяльності.

Вивченню питань заходів нетарифного регулювання приділяли увагу вчені юристи Є. В. Додін, С. В. Ківалов, П. В. Пашко, С. С. Терещенко, Д. В. Приймаченко, В. В. Прокопенко, тощо. Проте переважна більшість аспектів застосування нетарифних заходів при переміщенні лікарських засобів через державний кордон лишилися поза увагою науковців та потребують детального аналізу.